СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 129. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 6-го червня 1939. No. 129. Jersey City, N. J., Tuesday, June 6, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": Bergen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: Bergen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СУДДЮ МЕНТОНА ПРИЗНАЛИ ВИНУВАТИМ

НЮ ЙОРК. — Федерального суддю Ментона, що в ґієрархії американського судівництва належав до десятьох найвищих суддів, велика лава присяглих признала винуватим „торгування справедливістю". До деяких хабарництв Ментон сам признався, а решту йому доказано. Внаслідок того коло 3,000 судових розправ, які розглядав і судив Ментон, будуть відновлені і ще раз суджені. Це потягне за собою величезні кошти, що досягатимуть міліонів долярів.

РЕДУКЦІЯ В ШКІЛЬНИЦТВІ.

НЮ ЙОРК. — Внаслідок обтинки видатків на шкільництво, якої довершила стейтова леґіслятура, нюйорське шкільництво змушене обмежувати свою діяльність. Близько тисяча дитячих садків буде замкнена, а також стільких учителів та учительок тих садків втратять працю. Замкнені будуть вечірні школи і промислові курси. Вкінці закриють кляси для підготови людей у принимання американського громадянства.

ПОЛОЖЕННЯ В ХАРЧЕВІМ СТРАЙКУ ЗАГОСТРЮЄТЬСЯ.

НЮ ЙОРК. — Положення в харчевім страйку загострюється. Правда, представники харчевих складів висказали надію, що страйк скоро закінчиться, але представники страйкуючої юнії заявили, що нема вигляду на порозуміння; так виглядає, що страйк потягне довго й до нього приступлять ще інші юнії. Страйкарі згодились харчі до шпиталів довезти.

АВТОМОБІЛЬНА ЮНІЯ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО А.Ф.П.

ДІТРОЙТ. — Автомобільна юнія під проводом Гомера Мартина, що відкололася була від К.П.О. і стала на якийсь час самостійною, тепер перевела загальне голосування серед свого членства і на основі його рішила приступити до Американської Федерації Праці. На 70,354 членів цеї юнії 66,768 голосували за А.Ф.П., а 3,370 проти. Решта голосів була невтральна. Внаслідок того Гомер Мартин відразу повідомив Вилйема Ґріна, голову А.Ф.П., що бажав би навязати переговори в цілі зєдинення.

РУЗВЕЛТ ЗА „МОРАЛЬНЕ ЗБРОЄННЯ".

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт вислав нарадам організації „Морального зброєння" листа, в якім підносив їх роботу, та зазначав, що „основною силою світу мусить бути моральна твердота громадян". Подібні ґратуляції і побажання вислали інші американські політики, а також вислав спільну депешу англійський парлямент.

ҐАРНЕР ГОТУЄТЬСЯ НА ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН. — Приятелі Джана Ґарнера, теперішнього заступника президента, прилюдно заявили, що вони висувають його кандидатуру на президента на наступній конвенції Демократичної Партії, навіть тоді, коли би президент Рузвелт рішився кандидувати втретє. Тої заяви Ґарнер офіційно ні не одобрив, ні не заперечив. Всі приймають, що його мовчанка одобрює цей крок. Та цей крок викликав деяке збентеження в рядах Демократичної Партії і побоюються, що він готов розколоти її ряди. З боку кол „нового розділу" творяться гурти, що старатимуться здержати Ґарнера від дальшої акції в тім напрямку. Джан Ґарнер у своїх поглядах є „поміркований" і не все годиться з політикою „нового розділу".

ВОЛШ ТАВРУЄ НАДУЖИТТЯ СВОБОДИ.

НЮ ЙОРК. — Секретар нюйорського стейту, Майкел Волш, виголосив перед зібранням товариства Святого Імени промову, в якій сказав, що багато суспільних лих нині корениться в тому, що люди надуживають свободи. Вони роблять те, що їм „хочеться", а не те, що „повинні". Хотіння є міралом їх учинків, а не моральні засади.

РУМУНИ МАЮТЬ „ПЕХА" ДО ЗЛОДІЙСТВА.

НЮ ЙОРК. — Вино і напитки, привезені з Румунії і призначені для румунського павільону на Світовій Виставі, десь пропали з маґазинів. Хтось украв. Справників покищо не зловлено.

ПЕРЕВОЗОВИЙ РУХ У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Із статистичних даних виходить, що впродовж минулого року підземні залізниці, трамваї й автобуси Ню Йорку перевезли 3 біліони і 82 міліони пасажирів.

УВІЛЬНЕННЯ СУДДІ МАРТИНА.

НЮ ЙОРК. — По вичерпній розправі лава присяглих узнала повітового суддю Мартина невинуватим хабарництва і продажності. Супроти цього згаданий суддя задумує назад вертатись до своїх суддівських обовязків.

ПРИГОТУВАННЯ ДО КОРОЛІВСЬКИХ ВІДВІДИН.

Англійський король і королева підчас своїх відвідин у Гайд Парку, Ню Йорк, приватній палаті президента Рузвелта, будуть приявні на богослуженні в епископській церкві св. Якова в Гайд Парку. В окруплім образку: Френк Вилсон, пастор церкви, що буде проповідувати перед королівською парою.

РАСИЗМ У СОВЄТАХ.

В СССР чимраз частіще проявляються расистівські течії. В останніх часах кілька професорів медичного інституту в Ташкенті займають позитивне становище до расизму.

Між ін. проф. Захарченко обговорює расизм у лікарському підручнику п. з. „Курс нервових недуґ". Також інший учений, проф. Матвеєв, займається проблемою єрархічної вищости рас. Проф. Шляхтін доказує нижчість східних рас у порівнанні з европейцями.

Найхарактеристичніше те, що совєтська влада не вживає ніяких заходів, щоб зліквідувати таких явних ворогів комунізму з уваги на те, що расистівські теорії, які проповідують совєтські вчені, висувають московський нарід на провідне місце.

ОВОЧІ ДОЗРІВАЮТЬ СКОРШЕ?

З Африки, з міста Йоганнесбурґ, повідомляють, що там винайшли спосіб, як можна приспішити дозрівання плодів під впливом ацетиленового газу. Під впливом цього газу ґрушки, яблука і морелі дозрівають на деяких 10—15 днів раніше ніж досі. Відкрив цей спосіб місцевий учений д-р Драер, що почав свої перші досліди над сливками.

ВБИВСТВО АҐІТАТОРА ЗА ШИРЕННЯ БЕЗБОЖНИЦТВА.

Совєтський суд у Тулі засудив на розстріл трьох селян, які 24. грудня 1938. р. напали на аґітатора Бабаєва, котрий ширив безбожництво, і закололи його ножем. Підсудні боронилися тим, що Бабаєв довів до замкнення одної церкви в Тулі, і тому його вбили.

ВІДКОПАЛИ СТАРИННЕ МІСТО.

В Італії відкрили майже вцілості місто Урбінум Гортенсе, яке — як подають історики — затонуло в 2. столітті перед християнської ери. Місто займає простір коло 80,000 кв. метрів. Між іншим відкрили святиню з тісовика, що її збудували в 5-тім або 6-тім столітті перед Христом. Всі вулиці знаменито вибруковані та збережені; мають щонайменше 4 метри ширини. Ріжнородне начиння й предмети щоденного вжитку свідчать про великий добробут і високий культурний рівень тодішніх мешканців Урбінум Гортенсе.

СКОЛЄ МАЄ СЕНЗАЦІЮ.

7 молодих хлопців у віці 14—18 літ, учні й робітники, вибралися кудись у ліси і від 25. IV. нема про них ніякої вістки. Всі вони перебувають імовірно в якійсь кривіці в горах. Батьки цих хлопців затривожені. Ізхні сини покинули працю й науку та подались невідомо куди і пощо. За деякими з них вже вислано стежні листи. В групі цих „Робінзонів" є 2 українці.

100 ДНІВ СНУ.

В Атенах трапився цікавий випадок летаргічного сну. Анна Фотіос упала з плятформи автобуса і втратила память. Вона поранила собі голову і негайно після цього заснула. Рани загоїлись, але недужа не прокинулася. Лікарі віджили її штучно. Покищо не знайшли способу, щоб її розбудити. Попереднього року одна жінка, впавши здаху, заснула таким самим сном на 153 дні. Коли вона збудилася, була зовсім здорова. Анна Фотіос має 28 років і лікарі сподіваються, що вона природньо сама прокинеться.

БОЛЬШЕВИЦЬКЕ РАДІО.

Львівська преса пише: Ті, що мають досить сильні апарати, щоб слухати далекі стації, мали нагоду завважити від деякого часу великі зміни в совєтськім висиланні.

Радіові оголошувачі всі змінилися й почали говорити по українськи з виразною московською вимовою і з таким зусиллям, що видно, що вони не говорять, а читають з писаного. Але оголошують вони по українськи лиш заголовки того, що має бути виконане, бо далі все йде по московськи.

Програма складається виключно з московських пісень в супроводі хору балалайок та сольових виступів московських артистів, які часто виконують безконечні баляди на пошану Сталіна й Кагановича.

Коли ж хто хоче слухати українську музику, то мусить наставити апарат на Москву чи Петербурґ. Там оголошується по московськи, але програма складається часто майже з українських речей, які виконують українські артисти доброю українською мовою.

Ця трансплянтація мистецтва має очевидно довести, що це „всьо адно", і що українці як і москалі є дітьми „геніяльного атца" Сталіна.

Так виглядає московська свобода!

ДВІ МАТЕРІ.

З одного шпиталю в Буенос Айресі вийшли одного дня дві жінки, яких життя склалося досить дивно. Марія Джінєвра, прийшовши до хати із своєю новонародженою дитиною, застала свого чоловіка лікаря неживим. Він помер на удар серця, вертаючи від одного пацієнта. Друга, що лежала поруч неї у шпиталі — Джіна Міралес уродила дитину, що важила пів кільограма, тоді як перша її дитина, уроджена півтора дня раніше, важила 2 кільограми. Найбільший клопіт має ця мама з ріжними своїми знайомими і свояками, які зголошуються до неї з проханням, що хочуть бути кумами її орігінальних близнюків.

БАВОВНА НА БУДОВУ ХАТ.

У Злучених Державах остається тепер рік-річно дуже багато непроданої бавовни. Та от винайдено новий ужиток для бавовни. Проби показали, що через тісне спрасування та запущення відповідних хемікалій з бавовни можна виробити дуже тривкий будівельний матеріял, що може зовсім добре заступити дошки. Цей будівельний матеріял з бавовни має в собі залізні ребериця. Ціла хата може бути збудована з такого матеріялу.

ЧАЙ З МОРСЬКОГО ЗІЛЛЯ.

Попри береги моря знаходиться у воді дуже багато всякого морського зілля. Та европейцям ніколи і в голову не приходило, що морське зілля можна їсти. Морське зілля найперше навчилися їсти азійські надморські народи. Наприклад японці (японці) що дня їдять морське зілля, варене, сире, з мясом і без мяса. А навіть і чай запарюють з морського зілля. А морське зілля має в собі йод і тому помічне тілу.

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА "ЗГОДА" У — ПРАКТИЦІ

ЛЬВІВ. — Скінчилися вибори до міської ради у Львові. Офіційно ще не проголошено висліду. Але, як подає „Новий Час" з 25. травня, з добре поінформованих джерел подають, що українці не здобули ні одного мандату. Ось таким чином 60 тисяч українців міста Львова не матимуть ніякого заступництва. Перемогли вцілости вшехполяки, значить побідила на цілій лінії польська крайня протиукраїнська струя.

Тисячі не були допущені до голосування.

Знаємо з попередних повідомлень, що з виборчої листи скреслено до 10 тисяч українських виборців, між якими був Василь Мудрий, заступник соймового маршалка і посол Володимир Целевич, відомий зо своїх заяв льояльности, які порозсилано по цілім світі.

Політичний маневр.

Кожному ясне, що вшехполяки хотіли при допомозі виборчих надужить і шахрайств виявити, що Львів наскрізь — польське місто. „Новий Час" пише, що не є його річчю поучувати поляків, що вже сам здоровий розум наказував би полякам інакше поступати в такім часі, коли політичне положення Польщі критичне, та що кожна держава намагаласяб у такому моменті приєднувати для себе чужонаціональне населення, а не його відштовхувати.

ЗНОВ БІЛІ ПЛЯМИ.

ЛЬВІВ. — Польський цензор тяжко працює. Українські часописи зачинають знову день за днем світити білими плямами. Здається, що вже і проти Совєтів не можна писати, як бувало, бо вони — союзники.

МАСОВА УЧАСТЬ У ПОХОРОНІ П. КОВЖУНА.

ЛЬВІВ. — Величезні маси народу попрощали серед загального жалю і смутку Павла Ковжуна великого українського мистця і громадянина. Над свіжою українською могилою на Личаківськім кладовищі видніє хрест з таким написом: Мистець Павло Ковжун.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ВІЙНИ.

ВАРШАВА. — Інструкція польського міністерства внутрішніх справ наказує, що всі громадяни є обовязані приготовити для забезпеки перед затроєнням бойовими ґазами харчів, води й інших матеріялів особистого й хатнього вжитку. Інструкція зобовязує також комендантів домів подбати про те, щоб кожна родина приготовила собі харчевих засобів бодай на тиждень.

ЩО ЇМ ТЕПЕР ЗО СПІЛЬНОЇ ҐРАНИЦІ?

ВАРШАВА. — „Роботнік" пише в ч. 140 таке: „В міру опанування Мадярщини Німеччиною положення Польщі стає труднїще, бо Гітлер окружує Польщу все більше від півдня. Одночасно падуть невчасні сподівання тих легкодушних політиків, що звязували перебільшені надії зо створенням польсько-мадярського кордону. Ці панове говорили, що цей спільний кордон: 1. затримає німецький похід на схід; 2. вне можливить „українську політику" Гітлера, бо Прикарпатська Русь тепер належить до Мадярщини. Але коли Мадярщина стає щораз більше залежна, падуть оба твердження".

ЗОҐ І БЕНЕШ.

ЖЕНЕВА. — Бувший президент Чехословаччини Едвард Бенеш і бувший альбанський король Зоґ внесли до Ліґи Націй протести. Перший боронить незалежности Чехословаччини, а другий Альбанії. В Лізі Націй надіються, що в Америці буде створений тимчасовий чеський уряд, який вишле до Женеви спеціяльну делеґацію. Зоґ буде пробувати робити подібне з Парижу. Та ледви чи це все що поможе.

СТАЛІН І ЕСПАНІЯ.

ПАРИЖ. — Сеньор Араквістен, бувший амбасадор червоної Еспанії у Франції, розкриває в новій статті, як Москва, а зокрема Сталін командували червоним еспанським урядом і червоною еспанською армією. Як відомо, Араквістен доказує, що т. зв. „демократична влада" проґрала через Москву. З його доказів виходить, що Сталін завалив Еспанію своїми „дорадниками", які були одначе нічим іншим, тільки деспотичними диктаторами, що не слухали нікого з червоного еспанського уряду, а тільки повинувались приказам з Москви. Властиві совєтські „амбасадори" прибули до Еспанії під фальшивими іменами і про їх існування мало хто знав. А саме вони були директорами. Не було також співпраці між військовими, бо надіслані Москвою летуни чи військові знавці саботували і нічого не слухали еспанських полковоців. А в листі до уряду Сталін запевняв, що вислані з Москви „знавці" мають бути „дорадниками" і нічим іншим, а тільки дорадниками.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале ть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ТРЕБА ПРАЦІ

Назагал треба ствердити, що в нашому житті в Америці є рух. Тільки біда в одному, що цей „рух" звязаний забагато з язиком. Бо язиком то таки добре мелемо. Скільки то набралося в нас тих „лекцій" і „лекторів"! Скільки то не виголошується ріжних „рефератів"! І скільки „святочних промов", „знаменитих промов", „золотоустих", і з „наскрізь науковим підкладом". Усього того маємо — подостатком. Маємо, як здавалосяб, і всяких „спеців". Усе те маємо, як глядіти на справу поверхово. Бо поправді, хто обізнаний зо справжнім життям, той добре знає, як нераз трудно дістати від декого з „референтів" чи „спеців" кілька слів, грамотно написаних, про те, що саме вони передають масам як свою мудрість. А про те, як мало є між розполітикованими таких, що моглиб у потребі написати порядну резолюцію, також знають ті, кому приходилося з тими справами мати до діла.

От тому требаб нам зачати деяку реформу в нашому громадянському житті. Знаємо, що від політичних рефератів уже неодному, що звик брати завжди активну участь у народньому житті, малощо в голові не перевертається. Тому чи не добре булоб заставляти людей, що постійно балакають тільки про „високу політику", видвигнути перед нашим народом більш конкретні справи і вказувати, як їх розвязувати. Ми літаємо попід небо, а не хочемо часто бачити того, що діється на землі. Живемо в Америці й свідомі того, що з теперішньою старою ґенерацією кінчиться на американській землі те покоління, що вийшло з української землі. Хочемо задержати далі українське імя в Америці й розбудувати тут наше життя та забезпечити звідси дальшу допомогу визвольним змаганням України. А чи можна це осягнути без широкого, добре обдуманого, а потім і виконаного пляну праці? Та воно так виглядає, що ми про все інше говоримо чи пишемо, а ось такі справи збуваємо мовчанкою, або загальниками. Ми тої думки, що колиб ми видвигали ці справи, то скорше зліквідувалиб ріжні інтриґи і непорозуміння та тертя, бо при праці, справжній праці, зараз виявляється, хто непотріб, а хто спосібний щось із себе видати. Про ці справи ми вже нераз писали на тім місці. І вказували на те, що замісць нам займатися пустими закликами до згоди, а тих закликів були в нас сотки, як не тисячі, то краще представляти загалові програму певної праці й писати чи говорити, хто і як повинен її виконати. Бо люди зачнуть думати про розумні справи, то тоді цілком певно не буде часу на тертя й амбіції, бо треба буде — робити. Всі ми відчуваємо, що нам треба праці й робітників. Тож говорім про це. Усі, спільно. А з такої мови буде видно, хто, як і до чого змагає в Америці. А навіть така мова — буде вже поступом.

ПРАВДА ПРО СПРАВИ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

(Подав Роман Голіян, спеціяльний кореспондент львівського „Діла").

Берлін, 16. травня.

Справа Карпатської України, як певної політичної проблеми, безумовно ще дальше актуально існує. На це вказують наглядно останні переговори модярської урядової делеґації в Берліні, заяви мадярського премієра Телекія і далі спроби шукати контакту з останнім карпатоукраїнським урядом на еміґрації. Очевидно, вся та акція лежить у сфері деяких інтересів, деяких плянів, з яких не можна витягати для Карпатської України аж надто далекойдучих висновків.

На тлі цієї актуалізації карпатоукраїнської проблеми **в Мадярщині** — стає від неї знову трохи голосніше у пресі. Ті голоси бувають часами просто фантастичні. Так напр, фантастично звучать вістки, що їх приніс варшавський „АБЦ" з 8. ц. м., інформуючи своїх читачів про... поворот до Ужгороду през. о. д-ра Волошина, реактивацію „Січі", відновлення „Нової Свободи". під редакцією якогось „п. Ґ., що походить зо Львова і є приятелем о. Волошина" (!!) і т. д. і т. д. Очевидно, **у цих „ревеляціях" нема ні слова правди.**

Щоб нашому читаючому загалові кинути сніп світла на дійсний стан карпатоукраїнської справи, Ваш кореспондент зібрав низку інформацій з найбільш компетентних джерел і в сумі дістав такий подійсний образ:

Фактом є, що Німеччина та Італія зажадали від мадярського уряду перевести в діло зобовязання, які самочинно взяла на себе Мадярщина ще в часі, коли домагалася від арбітражних держав права заняти карпатоукраїнську територію. Ці зобовязання ґарантували Карпатській Україні право свобідного політичного і національного розвитку при тій автономно - федеральній формі, яку вона мала в межах чехословацької федерації. З того теж часу датується письмена оферта порозуміння, що її предложив тодішній премієр Імреді за посередництвом епископа Стойки премієрові о. Волошинові. Це предложення премієр о. Волошин тоді відкинув, спираючись на формальну ґарантію тодішнього „статус кво" арбітражними державами і притримуючись засади льояльности супроти Праги.

Після катастрофи та еміґрації останнього карпатоукраїнського уряду Мадярщина, притиснена інтервенцією арбітрів, зрозуміла, що для цілей імперіяльної політики своїх опікунів вона мусить у якийсь спосіб поладнати автономну проблему Закарпаття. Йшло в першу черту про ліквідацію тої проблеми внутрі у якнайскорішому темпі. В Будапешті визнали, що існування карпатоукраїнського уряду на еміґрації — це дуже невигідна форма протесту проти стану, що заістнував, та вічне джерело актуалізації карпатоукраїнської проблеми. Для мадярського уряду престіжево і конюнктурально найвигідніще булоб поладнати справу чимскоріше, так би мавити, „у власному заряді", заки мусітиме зробити це під зовнішнім натиском. Очевидно, по українській лінії домагань мадярський уряд не думав зпочатку взагалі піти назустріч, бо вважав, що проблему автономії та національної політики Закарпаття можна буде легко поладнати **в межах якогось мрячного „Русінска".** Колиб на цю „народовецьку" концепцію пішов уряд през. о. Волошина за ціну порівняльно дрібних особистих концесій, на що рахував мадярський уряд, — тоді автоматично не булоб уже прецендерсу для інтервенції арбітрів у національно - українському напрямку. Бо щож краще і сильніше можнаб було протиставити засаді національно-політичної української автономії Закарпаття, як становище останнього, суверенного карпатоукраїнського уряду, який... закинув український принцип, визнав його помилковим та перейшов добровільно на якусь куцу автономну „русинську" концепцію?... Але розрахунок робили очевидно без найменшого знання фактичного стану національної думки Закарпаття, його провідних політиків, — і спиралися на тенденційних інформаціях Бродіїв та Фенциків. У цьому розрахунку збільшено до апокаліптичних розмірів „впливи" осілої на Закарпатті української еміґрації та рішено, що вистане цю еміґрацію знищити, щоб маґічний „український вплив" на „русинську автохтонну масу" та її інтеліґенцію щез до 24 годин.

З цього саме становища мадярська влада зробила дуже широкі висновки, що зазначилися різко і сумно на сторінках історії. Паралельно до цього пішли спроби шукати контакту з провідними колами карпатоукраїнської політичної еміґрації. Все це робилося — річ ясна — „пріватіссіме". До членів останнього карпатоукраїнського уряду, що виїхали були на еміґрацію, почали приходити листи від свояків та приятелів, які нібито, вивідавшися в компетентних чинників, запевнювали їм недоторкальність, посади та евентуальну нову каріеру в королівстві корони св. Степана. Найсилнішу акцію звернено очевидно в напрямі през. о. Волошина, якого ще у Затребі бомбардували майже щоденно телефонатами і телеґрамами. Ролю перемовника взяв був на себе мін. д-р Юлій Брящайко, який, як голова б. делімітаційної делеґації, перебував і лишився в Будапешті. През. о. Волошинові ставили тоді дуже „доґідні" умови: переїхати на пів року до Будапешту, не вмішуватися до активної політики, скласти заяву признання суверенности Мадярщини над Карпатською Україною. Після такої піврічної політичної карантани мадяри обіцювали йому дозвіл на поселення на Закарпатті та зворот сконфіскованого майна. Очевидно, през. о. Волошин всі ці оферти з місця відкинув, але це зовсім не припинило мадярських заходів. Вони тревають до сьогодні. Водночас це зовсім не перешкоджає мадярській пропаґанді реклямувати себе, мовляв: през. о. Волошин сам (!) звернувся до мадярського уряду з проханням дозволити йому вірнопідданчо вернутися на Закарпаття!... Ясно, що в цих нельояльних теревенях нема ні словечка правди.

Нинішній стан справи такий: **Мадяри під все більшим німецько - італійським натиском намагаються самі в себе розвязати проблему карпатоукраїнської автономії.** Діло йде тяжко, давати хочеться очевидно якнайменше і страх у Будапешті перед „українізацією" Карпатської України величезний. Компромісові переговори з д-ром Юліяном Брящайком і д-ром Долинаєм не довели, здається, ні до чого. Обзнайомлені зо справою мадярські журналісти оповідали Вашому кореспондентові, що на карпатоукраїнську автономію довго чекати не треба, хоч поставити її вповні в українській площині буде неможливо. На думку політичних кол Мадярщини, треба буде дозволити на поворот усеї карпатоукраїнської еміґрації... і навіть скликати чимскоріше карпатоукраїнський сойм, який врочисто перед світом виявив би свою волю обєднати Карпатську Україну з Мадярщиною, бо тільки в такий спосіб можна булоб зліквідувати справу Карпатської України, як міжнародню проблему. Річ ясна, що не без впливу на таке становище є суґестії з Берліну, якому така як нині активізація карпатоукраїнської проблеми (зрада засади самовизначення Німеччиною) з ріжних причин дуже не на руку.

Члени останнього карпатоукраїнського уряду перебувають нині: премієр Ю. Ревай у Братиславі, мін. Клочурак у Празі (де організує акцію опіки над карпатоукраїнською еміґрацією). През. о. Волошин знову перебуває в Берліні разом з держ. секретарем та переговорює неофіційно з німецькими політичними колами. Довідатися чогось ближчого про хід цих розмов від през. о. Волошина неможливо, бо катеґорично відмовляється від усяких інтервю. Ваш кореспондент довідався тільки загально, що **карпатоукраїнський уряд на еміґрації не піде на ніякі умови, які моглиб обмежувати здобуті вже політично - національні права карпатоукраїнського населення.**

Ось так на загальному фронті великих европейських подій жевріє також дрібним, але ясним вогнем справа Карпатської України, траґічно програна, але далеко нескінчена. Нескінчена зрештою так, як нескінчений іще процес перетворювання ґеополітичних систем у середній Европі, головно в Придунайщині. Декому, хто думає над цими величезними пересуненнями, вміє виловлювати і дедукувати інформації — видається, що бачить уже нині обриси частинної реституції австро - угорської держави в системі якогось новітнього протекторату...

Того, якого Мадярщина при всій своїй пажерливости так панічно боїться, але якому поневолі, зо скриваною ненавистю, стелить дорогу.

ЩО ДЛЯ МЕНЕ ЗНАЧИТЬ АМЕРИКАНСЬКА СИСТЕМА СВОБОДИ?

(Написав: Герберт Гувер).

Заввага редакції: Герберт Гувер здобув собі світову славу гуманітариста й адміністратора, ще заки в 1929 році став президентом Злучених Держав. Кільканацять европейських країв добре памятають його як голову американської допомогової акції в критичнім часі війни і по війні. Його стаття це друга з черги про демократію, які пишуть визначні роджені тут і за кордоном американці. У своїх статтях вони висловлюють лише свої власні думки.

Здається, що не без претенсії можу говорити про свій життєвий досвід в Америці. Все я переживав і бачив ріжниці в багатьох краях. Дитячий вік пережив я на фармі в Айові, а пізніше бував під опікою провінціяльного лікаря в стейті Ореґон. Жив я між тими, які тяжкою працею заробляли собі на життя. Сприятливі нагоди для життя, які дає Америка, відчинили мені двері до публичних шкіл і дали спромогу власною працею здобути собі університетську освіту. Заробляючи на удержання власними руками, нераз зазнав я розчарування, шукаючи праці. Теѓер знаю, що тоді теж була господарська скрута, але мені ніхто про це не говорив. Тому я не журився тим, що буде уряд робити в цій справі.

Правду кажучи, знаю робітничу справу з двох боків, бо був робітником і був разом з тими, котрі мусіли шукати грошей на виплату робітникам. Тому маю досвід з індустріяльної адміністрації, розумію її проблеми продукції і добробуту робітників.

Як професійний чоловік перед війною працював я в ріжних краях за кордоном, з ріжними урядами, вільних людей і тиранів. Бачив я і азійську бідноту і клясову нерівність в Европі. Не був я туристом, але разом з ними розвязував їх життєві проблеми. Мав я до діла з їх соціяльною системою і з їх урядами. Але мушу сказати, що всюди, де я бував, пересічні люди вважали Америку за найкращий край у світі.

Кожного року приїздив я додому і переконувався, що Америка це славний край. Я радів з того, що бачив, як щезала бідність і вироблялася більша щирість у взаємнім відношенні; радів з того, що пересічна людина в Америці мала нагоду зробити своє життя кращим, повнішим. Крім того Америка була краєм самопошани, яка є лише там, де є воля духа.

Брав я участь у світовій війні на користь Америки. Бачив я крайню нужду і революцію. Бачив теж, як умирала свобода, а виростала тиранія, що наносила безконечні нещастя.

Завдяки моїм землякам я постійно мав до діла з гураґанами суспільної і господарської руїни, яка навістила світ. Мав я всі почесті, яких чоловік може собі бажати, а водночас бачив найгіршу нужду, яку люди можуть створити.

На основі досвіду з силою обставин, які впливають на людську долю, треба зробити певні висновки. Згадав я про них на те, щоби підкреслити одну велику думку.

Я вірю в американську систему свободи, основою якої є два великі ідеали. Перше, треба знати, що свобода це більше як список політичних прав. Це сила духа. Вона основується на припущенні, що в кожній людині є природня іскра, яка на волі і справедливости піднесе її до духової висоти людського братерства. Це свобода думки, віри, слова, права виступати без боязни проти зла і насильства навіть самого уряду. Її основою є правда, справедливість, добра воля, толерантність і пошана особистої гідности кожного чоловіка і жінки. Одначе ця свобода інтелектуальної і духової якости не видержить, якщо не буде також свободи економічної. Хочу додати, що економічне тиранство і визиск також мусять бути знесені, бо вони самі вбивають свободу. А другий великий ідеал Америки, це порозуміння цілого світу.

Цей другий ідеал це однакова нагода в житті для кожного хлопця і дівчини, кожного чоловіка і жінки. Щоб вони мали нагоду вибиватися на такі позиції, на які дозволяє їм їх характер і здібності. Одначе це все може бути обмежене або взагалі скасоване, якщо тут заведуть колективізм у формі націзму, фашизму, комунізму або соціялізму.

Майже кожний визначний поступ, котрий підніс добробут людства останнього століття, почався в краях де панувала свобода серед людей. Парова машина, електрика, авта, телефон, літаки, радіо, публичні школи і великий поступ у науці біольоґії вперше почалися там, де люди мали право свобідно думати. До цього я міг би ще додати рахункову машину, але вживання її новим почином викликає сумнів відносно її вартости для людства. Коли поглянемо в другу сторону, то побачимо, що майже всі світові помилки починалися в тих краях, де панувала диктатура. Нехтування договорів, великі війни, переслідування жидів і інших віруючих, включаючи фантастичні закони нашого „мус" конґресу, все починалися там, де люди слухали приказу згори. Тут власне є найбільші розходження між суспільною й урядовою концепцією, які тільки людство знає.

Ніхто не є свобідним під таким правлінням, котре є паном тої свободи. Американська система свободи не є серединою між комунізмом і фашизмом. Вона не має нічого спільного ні з одним, ні з другим. Всі такі форми правління мусять бути деспотичні, бо ніхто не зрікається волі без примусу. Щоб така влада могла існувати, то вона мусить грозити, чистити, душити і вбивати.

Повна свобода може існувати лише там, де тяжко здобуті права людини є ненарушні, де навіть уряди не мають права її нарушувати, бо уряд є лише механізмом, який на ділі повинен би піддержувати й обороняти свободу перед нехтуванням її іншими. Свобода може існувати вповні лише там, де уряд виконує не прикази свого пана, але волю громадян. Це власне є основою американських свобід.

ФЛІС.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина третя.

(95)

Коли він на те згодиться, віддайте мене, а щоби я не втік до того часу, коли він пришле свою відповідь, посадіть мене в тюрму.

Всі мовчали. Девлет-Ґірей перший перервав мовчанку і сказав:

— Наш достойний тат-аґаси! Ніякий мудрий і славний стихотворець не міг би прославити твоеї великодушности і твого привязання до правдивої віри, яку ти приймив з Божої волі, що просвітила твій розум! Ти готов віддати життя своє і потерпіти великі муки за славу татарського народу! Але ми всі, починаючи від мене, вашого володаря, аж до останнього татарина, вміємо цінити нашого приятеля і мудрого достойника. Ні за які скарби Соломонові не віддалиб ми тебе в руки ворога. І як моглиб ми довершити таке діло, коли воно булоб найстрашнішим переступленням корану. Ми просили в царя Івана видачі Акмамбета тому, що московський цар не є правовірний і правди не знає; миж, правовірні, як можемо віддати на погибіль нашого добродія, тимбільше, що приняв нашу правдиву віру!

Написали московському володареві грамоту такого змісту, який порадив Кудеяр, тільки про Кудеяра не згадували в ній. Та хан, висилаючи гонця. велів тайно сказати комунебудь з царських людей, нехай цар для дружби з ханом видасть Акмамбета, тоді Девлет-Ґірей подумає, подивиться до книг і, може бути, видасть йому Кудеяра; тільки треба перше, щоб цар видав Акмамбета.

Кудеяр вибрався в подаровану йому ханом посілість над рікою Качею. Там були в нього чотири жінки ріжних народностей, а між ними одна українка, взята в полон татарами; вона була дочкою священика. Близькість українки, подарованої йому ханом, зробила на Кудеяра потрясаюче враження. Він міг розмовляти з нею її рідним словом і для того вона стала йому ближча, ніж інші жінки. Та українка, по імені Ганнуся, своїми гарними рисами пригадувала йому Настю; вона була заєдно сумна і гірко плакала. В серці Кудеяра, твердім, загрубілім, пробудилося чувство жалю. Він не міг оставатися в таких відносинах до тої землячки, як до інших. Одного разу, коли Кудеяр, сидячи на рундуці свого дому разом зо своїм секретарем, розбирав якусь справу, до нього долітали звуки української пісні:

Нехай батько не турбує
І віночка не готує,
Бо я вже свій утратила
Під зеленим явориком,
І з невірним татарином...

Спів закінчився роздираючим плачем. Пісню ту співала колись Настя. Кудеяра цілого трясло... Він злився, що в серці будиться жаль. Він боявся того чувства; прочував, що коли піддасться йому раз, то воно заведе його кудись... Він сердився на єство, що нарушило спокій його оґірчення.

„Що знею почати? — думав він. Вбити її або пустити на волю, до рідних! Але коли він її пустить, то й інші жінки вмисне зачнуть плакати, щоб їх пустити. „А чорт з нею!", сказав сам до себе Кудеяр і покликав одного татарина, що занимався лікуванням.

— Дай — сказав Кудеяр — одній з моїх баб такого лікарства, щоб вона перестала плакати, щоб я не чув її плачу і ридання.

— А тобі самому її вже не треба? — спитав татарин.

— Не треба! — сказав Кудеяр.

Людське зло зробило з Кудеяра злого чоловіка. Нещасна Ганнуся несподівано пробудила була в нім добре чувство співчуття.

Два дні потім Гуннуся померла: бідну попівну поховали в чужій землі чужі руки, невірних людей.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛИСТ УКРАЇНСЬКОГО ІМІҐРАНТА З ПЕРСІЇ (ІРАНУ).

(Нижче містимо листа від одного українця з полтавської губернії, що хоч живе довший час на еміграції в Персії (Ірані), відтятий від українського середовища, то проте не стратив палкої любови до рідного краю).

„В Персії та ще й у глухім закутку, де не тільки трудно дістати якийнебудь часопис, або книжку, але навіть шматок паперу, щоб скрутити собі цигарку, мені пощастило одержувати часопис „Возрожденіе". Як українець, я етежив, щоб знайти щось про Україну, про українське життя, про часописи і т. п.

Та дарма. Впродовж двох років „Возрожденіе" ні разу не згадало слова „Україна". Я вже прийшов до висновку, що українське питання завмерло й ніхто ним не цікавиться крім мене. Я переконувавсь у тому ще й тому, що в той час поповзли погані чутки про мову в школах на Закарпатті. Вся еміґрантська маса кепкувала з мене та з українського питання. Якеж то було для мене диво, коли в осени минулого року „Возрожденіе" написало, мовляв, чого так возитися з українським питанням европейській пресі та політичним діячам. Адже Трепов доказав, що нема української мови і нема українців, а є лиш „южно-русскі землі і малороссы". Ага!, я собі подумав. В Европі всі кричать про Україну, лише „Возрожденіе" мовчить, щоб не збудити ворога. Я не помилився. Через деякий час читаю, Ольденбурґ з Треповом плачуть, що вже, мовляв, у школах на Закарпатті вчаться діти не з Пушкіна, тільки з Шевченка. Я старий уже, а проте відразу виріс на цілого півметра. Жиє прикарпатська Україна! І я ожив. З мене перестали кепкувати, а декотрі еміґранти навіть самі стали признаватися, що вони українці. Десь знайшлось кілька чисел американсько-українського часопису „Свобода" і я їх тикаю попід ніс кожному еміґрантові, щоб він, коли не вміє читати, щоби бодай понюхав.

Всі ці новини мене так збентежили, що спокійне моє життя зовсім перевернулось. Я побачив, що не вмер іще український Бог. Він жиє і нам помагає.

Коли опісля „Возрожденіе" написало, що є українське питання й що його обовязково треба розвязати, то я вже не робив собі з цього великого дива. Навпаки, я обурився, що це признання зроблено з великим запізненням і зроблене з такою манєрою, начеб собаці кусень хліба кинено. А до того „Возрожденіе" ще й журиться про те, що нібито українська інтеліґенція не справиться з таким великим ділом, як відродження великої України.

Мене лють бере, пальці мимоволі стискаються в кулаки. Я ще не забув, як „Возрожденіе" писало, що український нарід не хоче й чути про Україну, тільки гурток української інтеліґенції на еміґрації видумує щось-там про якусь „Україну". А тепер глянь, вже всі з „Возрожденія" замовили собі в Парижі „гетьманські булавки" й збираються перейменувати свій часопис на „Відродження України". Та даремна їх праця. Український нарід, що терпів від них кривду цілими віками, ніколи не поставить свічки новому Миколаеві Второму. А ґенерали Денікіни й Трепови нехай перш за все навчаться любити український нарід і говорити його мовою. Тоді тільки можна буде сподіватися, що їм, хоч і не повернуть їх „майонтків", то може дозволять з торбами ходити та іхніми „булавками" по українських селах черідку пасти. Всетаки для них буде ліпше, ніж у паризьких „кабачках" посуду мити та недокурки по вулицях збирати.

Абдул Гусейн — І. Харуст,
Абгар, Іран.

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

(Звіт з четвертої конвенції С.У.А.)

Четверта конвенція СУА почалася в суботу, 27-го травня 1939 року, в 11-тій годині рано в Інтернешенел Інституті, 341 Іст 17 вулиця, в Ню Йорку, в присутности численно зібраних делеґаток і гостей. Відспівано американський гимн і гимн Союзу Українок.

Голова СУА, п. А. Ваґнер, відкрила конвенцію, привитала присутніх делеґаток і гостей, побажала якнайкращих успіхів четвертій конвенції та попросила вибрати конвенційну президію.

По голосуванні делеґаток вибрано таких: п. С. Абрагамовська, голова конвенції; п. О. Штогрин, заступниця голови; укр. секр. А. Кізима і С. Ковбаснюк; англійська секр. п. Р. Шутович і п. К. Васко.

Голова конвенції, С. Абрагамовська, подякувала за вибір і щиро привитала делеґаток, котрі зїхалися з усіх частин Злучених Держав. Потім прочитала спис присутніх делеґаток, котрих було 62.

Дальше відчитано привіти і телеґрами, які наспіли від орґанізацій і товариств з Рідного Краю і зо Злучених Держав, а котрих було поважне число.

Опісля здали звіти і привіти делеґатки.

По привітах виголошено реферати.

Реферати відчитали: від молоді п. Р. Шутович, реферат орґанізаційний п. О. Штогрин, реферат „Свій до свого" п. К. Кузьма.

Делеґатки почали дискусію над рефератом молоді, заявлися, щоби більшу увагу звернути на нашу молодь і дати їй похвалу за її працю за те, що з нами спільно працює. Тим способом ми її більше притягнемо до себе. Ми часто засеріозно беремося до неї. Треба думати, що й ми колись були молоді. І нам було весело. Таксамо молодь повинна мати більше розривки. Та це не повинно спинювати праці.

Треба нам закладати клюби для молоді при своїх відділах, чи окремо. Співпраця з молодою є конечна.

Жива дискусія вивязалась над орґанізаційним рефератом. Реферат був солідно вироблений. П. О. Штогрин заявляє, що їздила по відділах СУА і бачила, як відділи орґанізуються. Як хочемо жінку зорґанізувати, та щоб орґанізація міцно держалась, мусимо орґанізувати свідоме жіноцтво. Жінка, котра стає в ряди орґанізації, мусить бути свідома того, чому вона вступає до цеї орґанізації, що означає СУА. Пропоновано, щоби по відділах СУА уладжувати виклади, віча і т. п. Як членниці будуть свідомі, то ніяка сила не зможе розбити такої орґанізації як СУА.

Наступним рефератом був реферат на тему „Свій до свого". Делеґатки потвердили, що дійсно правда, що українці не попирають своїх бизнесменів, а купують у чужинців. Але і тут усе залежить від жінок. Вони повинні не тільки самі попирати своїх, але і привчати дітей, щоб усе купували в українських склепах. Згадувано, як у Рідній Краю відмовляють собі всього, щоб тільки не підтримувати чужих монополів, бо розуміють, що ворога не треба попирати.

По тім наступили звіти головної управи, по яких вивязалась довга дискусія про потребу своєї преси. Стверджено, що покищо нема фондів на видання самостійного журналу. Поставлено дві пропозиції: одна, щоб мати сторінку в часописі „Свобода", друга — в часописі „Америка". Більшістю ухвалено в часописі „Свобода". Одначе через кошти делеґатки погодились покищо дати сторінку в часописі „Америка", де її редаґуватиме п. Лотоцька.

До головної управи СУА ввійшов наступний уряд: п. А. Ваґнер вибрана почесною предсідницею СУА; п. А. Кмець, голова СУА; п. І. Козаченко, перша заст. голови; п. А. Бойко, друга заст. голови; п. А. Мазур, третя заст. голови; п. О. Штогрин, головна орґанізаторка; п. О. Швед, рек. секретарка; п. С. Микитка, фін. секретарка; п. Г. Мудрик, англійська секретарка; п. А. Колтон, скарбничка; п. К. Стефанович, заст. скарбнички; контрольна комісія: п. А. Бодак, п. М. Костецька, С. Кузів. Виставовий комітет: п. К. Чолій, п. М. Бринь, п. П. Бенцаль, п. К. Дроздик.

Потім відчитано резолюції і ведено дискусію на орґанізаційні теми. Конвенцію закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна".

На конвенції зібрано на допомогу письменниці Ользі Кобилянській $30.55. Ухвалено, що пята конвенція СУА має відбутись в Ню Йорку.

А. Кізима, секретарка.

ПІД УВАГУ НАШИМ ІМІҐРАНТАМ

З днем 1. квітня 1938 р. увійшов у життя закон з 31 березня 1938 р. про позбавлення громадянства (В. З. Р. П. ч. 22, позиція 191). Ухвалено його в соймі і сенаті з небувалим поспіхом, не вважаючи на опозицію й спротив послів усіх національних меншин, на підставі урядового проєкту, прийнятого радою міністрів 18 березня м. р. і тогож дня зголошеного на пополудневому засіданні плєнума сойму. Безпосереднім мотивом був факт зайняття Німеччиною Австрії 15. березня м. р. та побоювання, що десятки тисяч галицьких жидів, які проживали у Відні від довгих літ на польські пашпорти, вернуться до Польщі, з якою найчастіше не удержували ніяких звязків. Опозиції вдалося зчеркнути з первісного тексту урядового проєкту деякі найбільше некорисні постанови; та проте обовязуючий закон у своєму теперішньому вигляді є для еміґрантів незвичайно строгий.

Сьогодні цей закон має вже масове застосування і на сторінках урядового **„Монітора Польского"**, призначеного для урядових публікацій, щораз частіше появляються оповістки, що таких то й таких громадян **позбавляється польського громадянства;** зокрема під цю пору тих, що побували з кінцем м. р. і з початком н. р. у Карпатській Україні з метою вступити там до Карпатської Січи. Окрім цього позбавляється громадянства і членів української поличної еміґрації з Польщі, що проживає в ріжних европейських чи позаевропейських державах, а навіть і звичайних смертників, що виїхали за кордон виключно для зарібку, стояли завжди дуже далеко від усякої політики й мали намір вернутись до краю, будучи тут власниками господарств.

Тому, що теперішня акція польського уряду торкається соток і тисяч наших еміґрантів, а посередньо чи безпосередньо й їхніх родин у краю, вважаю конечним пригадати найважніші постанови закону про позбавлення громадянства, щоб інтересовані могли з ним як слід познайомитися.

Арт. 1 закону постановляє, що польського громадянина, який живе за кордоном, можна позбавити польського громадянства, якщо: а) діяв за кордоном на шкоду польської держави або б) проживаючи за кордоном безперервно щонайменше пять літ по повстанні польської держави, втратив звязок з польською державою, або в) проживаючи за кордоном, не вернувся до Польщі в означеному реченці на зазив закордонного уряду Річипосполитої Польської. Про позбавлення громадянства (арт. 2) рішає міністер внутрішніх справ на внесок міністра закордонних справ і це оречення не потребує умотивування та є негайно викональне, а можна його запізвати тільки перед Найвищий Адміністраційний Трибунал.

Арт. 3. постановляє, що втрата польського громадянства чоловіком простягається на його дружину, а батька (нешлюбної матери) — на його (її) діти в віці до 18 років, якщо ті особи проживають за кордоном і в орєченні про позбавлення не вилучено їх зпід утрати громадянства. Вилучення дружини й дітей може прийти, якщо з цілости життєвих відносин виходить, що подружна спільнота фактично була зірвана й якщо дотично тих заходять ті вимоги, про які говорить арт. 1. — Дружину (арт. 4) польського громадянина можна теж окремо позбавити польського громадянства, якщо з цілости її відносин виходить, що подружна спільнота фактично була зірвана й якщо дотично неї заходять ті вимоги, про які говорить арт. 1.

Особи (арт. 5), що їх позбавили польського громадянства на підставі арт. 1. буква а), навіть після того, як дістануть чуже громадянство, можуть перебувати часово на просторі польської держави тільки за попередньою згодою міністра внутрішніх справ Хто всупереч цій постанові перебуває на просторі польської держави, підпадає карі вязниці до пятьох літ і грошевій карі.

Наведений закон є винятковим законом суто-політичного характеру. Він касує або змінює деякі дуже важні постанови закону про громадянство польської держави з 20. січня 1920 р. і входить навіть дещо і в ділянку цивільного права. Він заторкнув уже тисячі й тисячі наших—земляків, що добровільно, чи поневолі виїхали за кордон як формальні польські громадяни, не придбавши собі іншого громадянства.

В арт. 4 закону зроблено вилім від постанов обовязуючого закону про польське громадянство з 20. січня 1920 р., на підставі якого замужня жінка набуває і тратить польське громадянство через свого мужа. Тепер може трапитися такий випадок, що жінка, яка за кордоном не жиє зо своїм шлюбним чоловіком у фактичній подружній спільноті, може втратити самостійно польське громадянство, хоч її муж може надальше залишитися польським громадянином. У практиці таких випадків — здається — небагато.

Очевидно, найчастіше позбавляється наших еміґрантів польського громадянства з політичних причин — мовляв, діють за кордоном на шкоду польської держави. Якщо позбавлений польського громадянства хоче доходити своїх прав і боронити свого дотеперішнього — себто польського — громадянства, може це зробити тільки шляхом позву до Найв Адмін. Трибуналу, який можна внести до двох місяців від доручення рішення про позбавлення громадянства. Такий позов може внести на підставі повновласти інтересованої особи **тільки адвокат, що живе у Польщі.** Через позбавлення польського громадянства не тратиться майна, що знаходиться в Польщі.

З наведеними постановами у свому власному інтересі повинен зазнайомитися якнайширший загал наших еміґрантів.

Д-р Степан Баран.

Ґенерал Франко у розмові з дочкою Рівери, бувшого диктатора Еспанії.

ЯК СТАРОСТА ПОТОЦЬКИЙ ПРИЙНЯВ УКРАЇНСЬКИЙ ОБРЯД

Про Потоцького, що був старостою в Каневі, в Україні, довідуємося цікавих подробиць із записок польського письменника Франца Карпінського.

Потоцький був жонатий з дуже гарною жінкою, дочкою галицького скарбника Домбровського. Колиж жінка постановила розвестися з Потоцьким, віддав її до монастиря кармелітанок у Львові, а сам сидів у василіян у Почаєві, бо й сам хотів постригтись у черці. Він сам був **грецького обряду,** а цей обряд прийняв так:

Ще давніше, за панування магнатів у Польщі, всі безкарно допускалися кримінальних злочинів. Так теж і Потоцький, коли вже добре насваволив — пригадав собі релігію. Спровадив до Городенки, свого міста, о.о. місіонарів, яким віддав 30,000 доходів із своїх посілостей, побудував великий костел у Городенці. Як прийшло на Великдень сповідатися, Потоцький приступив до сповіди до місіонаря Заблоцького. Коли місіонар вислухав гріхів Потоцького, не хотів дати йому розгрішення. Сказав, що не може дати йому розгрішення тому що тих самих гріхів допускався перед попередніми сповідями і не поправився. Засоромлений і розгніваний магнат впився цьогож дня, приказав розвалити вже добре підмурований костел, постановив уневажнити записи для них. Десять місіонарів вийшли з міста із хрестом. Потоцький дивився на це з вікна і жаль йому стало ксьондзів, тому сказав їх завернути та заборонив уже далі валити костел. На другий день сам відїхав до Почаєва і висповідавсь у василіян і прийняв український обряд. Василіянам подарував 30 тисяч злотих і українського обряду не змінив уже до смерти. Всеж сказав докінчити місіонарям костел і дав для них великі гроші.

Кілька літ пізніше роздав свої велитенські маєтки між близьких свояків, а сам на подвірю у василіян у Почаєві побудував собі домик і там доживав віку. Рано і ввечір ходив на молитви до церкви, недбалих черців перестерігав. Зо службою відмовляв теж разом молитви, колиж котра наймичка підчас молитви засміялася, цибухом по плечах бив, щоб (як говорив) Бога не ображувала.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КЛІВЛЕНД, О. Збори Тов. Сокіл, від. 336., відбудуться в неділю, 11. червня, в годині 12. вполудне. Проситься всіх членів явитись на зборах і забрати собі дивіденди у фін. секр. Хто має позичку в У. Н. Союзі, нехай заплатить процент. Просимо вирівняти свої вкладки і привести своїх знайомих та записати в члени У. Н. Союзу. — Тимко Кальмук.

КЛІВЛЕНД, О. Збори Бр. Вас. Великого, від. 364., відбудуться в неділю, 11. червня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній. Тепер відправа в церкві починається скорше. Обовязком всіх членів прийти вчас, бо є важні справи до вирішення. Довгуючі члени мають вирівняти свої довги, за себе й за дітей, бо в противнім разі будуть суспендовані. Буде роздавання чеків-дивіденди від У. Н. Союзу. — М. Бурко, предс.; С. Кравчук, кас.; І. Сподар, секр.

РЕГУЛЯЦІЇ „ФАА" РОЗГОЛОС ДЛЯ НАПИТКІВ

„Тяжкі часи настали", сказав мені оноді один чоловік. „Нема то як було давніше. Нині навіть як чоловік заробить доляра, то видасть його на податки".

Мене ці слова здивували. Америка поступає на кожній ділянці, промисловій, рільничій, економічній, суспільній. Поконується одну недугу за другою. Нові дороги, нові гриця, нові школи, нові доми й вигоди всякого роду день за днем роблять цей край просто раєм. Ми маємо шпиталі, що би лікувати недужих, маємо забезпечення для безробітних, примусову пенсію на старі роки. А, що найважніше, бизнес стоїть на порозі нових і важних здобутків.

Ці здобутки не конечно будуть на полі зисків. Бизнес має інші важні цілі, цілі служити суспільности й краєві, цілі розвою кращих способів виробловання й розділювання добра, цілі представляти споживчій публиці свої вироби справедливо й чесно та добувати прихильність публики чесним поступованням.

Якраз щодо цеї останньої цілі то алькогольний промисл є рішучим прихильником Федеральної Алькогольної Адміністрації. Вимоги „Еф-Ей-Ей" щодо маркowання виробів є ясні й виразні. Ні один дестилярне може їх виминути. І нині ні один дестиляр не хоче цього й робити.

Возьмім наприклад вимоги, що кажуть подавати „Blended Whiskey" на кожній фляшці з мішаною горівкою. У перших місяцях по відкликанні прогибіції люди читали багато про недостачні припаси горівки в цьому краю. Їм здавалося, що якби вони дістали фляшку чистої горівки, без огляду на те, чи вона вийшла з горальні 24 години тому; то вони все ще дістали би знаменитий продукт. Мішані горівки ще не прийшли на чергу дня.

Але публика скоро переконалася, що молоді горівки не мають відповідного смаку. Поступ, який робили дестилярі при мішанні горівок, почав доконувати свого. Дестилярі, котрі випускали на ринок ці мішані горівки, признавали розум регуляцій Федеральної Алькогольної Адміністрації, що вимагали виразного виписання слів „Blended Whiskey" на написах на фляшках.

Нині так звані невтральні спиртові мішанини показалися найбільше популярним типом алькоголічного напитку на ринку. Вони продаються краще, ніж напитки інших родів: чисті, мішанини чистих, бондовані, „Скачі", джини, руми, горілки з вин, — багато краще, ніж усі вони. Це є лишень покажчиком, як перевиховано смак публики. Продаж мішаних горівок виносив 70% усього продажу горівок до прогибіції. І нині ці горівки знову добувають собі свою давню популярність. І я признаю це тому, кому признання належиться: Федеральній Алькогольній Адміністрації, що своїми регуляціями настоює на виразне виписання слів: „Blended Whiskey" на кожній фляшці з такою горівкою.

При поступі безнесу до нових його меж алькогольний промисл в особенности мусить принести великі користі зо строгого виконування кожного вимогу регуляцій Федеральної Алькогольної Адміністрації.

Милард Бенет,
віцепрезидент і загальнокраєвий менаджер продажу Browne Vintners Co., Inc.

КОРОЛЕВА „СЕЛА СОНЯШНОЇ ДОЛИНИ".

Чотири славні артистки вибрали Ерну Андерсен, норвезьку атлетку, королевою на „Сон Велі Вилидж" на Світовій Виставі в Ню Йорку.

ТУРКИ ПІД ЛЬВОВОМ

В серпні 1665 року гетьманом України став Петро Дорошенко. Він був „з прадіда козак", як сам казав про себе. Батько його був полковником за часів Богдана Хмельницького.

Україна була тоді розділена на дві частини: Лівобережну (під Москвою) і Правобережну (під Польщею). Дорошенко задумав злучити Україну, тому мусів воювати з Польщею і приготовлятися до війни з Москвою. Цар переказав Дорошенкові, щоб „для блага України, за андрусівською постановою, був у вірнім підданстві польського короля". Дорошенко бачив, що не буде добра Україні ні при Польщі ні при Москві, тому постановив шукати нового протектора: турецького султана. За протекторат над Україною Туреччина зобовязалась боронити Україну від Польщі та від Московщини і здержати татар від нападів на Україну. В січні 1668 р. в Чигирині при участі делегатів із Запорожжя та Лівобережжя ухвалили злуку України в одну державу під протекторатом Туреччини. Ця ухвала не сподобалася Москві, тому на Лівобережжі настановила гетьманом Многогрішного. Так знівечила Москва зєдинення обох Украін. А поляки висунули проти Дорошенка свого ставленика. Гетьманом Правобережжя настановили Ханенка. Проти Дорошенка пішов походом польський король Собіський. Дорошенко зажадав проти Польщі помочі від Туреччини. В 1672 році дістав татарську і турецьку поміч. Дорошенко побив поляків під Батогом (де вже і Хмельницький був розгромив польську армію, якою проводив Калиновський). В серпні прийшла головна турецька сила. Дорошенко з татарами пішов на Львів і 20-го вересня обложив його.

Вже зранку показалися турецькі прапори, що вилискувалися золотом. Мало їх було, одначе багато під ними йшло війська. Піші відділи яничарів під розвиненими прапорами провадив їх вожд (яничарага).

За ними тиснулися таборні робітники, копачі, ремісники, сапери. Посеред багатьох пар буйволів їхало двацять машин до облоги. Муніцію, харчі і інше военне приладдя несли стада вючних мулів, ослів, верблюдів. Цей великий похід замикав вожд Каплан-баша, що достойно їхав на тракійськім коні, по королівськи осідланім. Перед ним вели ніби провідника величезного верблюда, прикритого аж по коліна золототканою матерією, що на свому горбатому хребті двигав велитенську книгу, записану магометанськими буквами (Коран). Коли турки переходили попри цього верблюда, схиляли голову для пошанівку. При верблюді хорунжий ніс розвинений прапор, зелений, із арабськими буквами, кожна велика на лікоть, а з боку ступали два вояовники, що несли бунчуки (на дрючках білу кінську гриву), позаду йшли яничари, з довгими рушницями, в бойовому порядку.

За той час, як начальний вожд оглядав здалека місто, обозні визначували довкола місця для обозу. Турки зайняли горби на сході, розложили ріжнобарвні намети. Посередині поклали обширний намет, наче замок, поділений в нутрі на веранди, сіни, кімнати, знадвору замкнений частоколом, як помешкання для вожда та команди військ. Долини та горби на півдні зайняли ленники, що помагали туркам: молдавани, волохи, семигородці. Володар Криму розложив шатра для своїх численних орд у західній частині. Петро Дорошенко розмістив козаків на півночі. Так розтаборившись довкола міста, окружили Львів, не окопами з землі, а живими тілами і відрізали доступ до нього.

Оборона Львова була багато слабша. На східній відтинку, відкіля від турків найбільша небезпека грозила місту, бурмістр (Зіморович) настановив комендантом Фердинанда Лехнера, німця, на південнім Урбана Чеховича, на західнім і північнім Івана Стадницького, віддавши їм відповідні сили. Бурмістр відбув перегляд війська і переконався, що зо зброєю було лише 1,000 міщан і 400 наємних вояків. Тому, що так мало було війська, а багато міщан, і то здатних до бою, втекло передтим зо страху з міста, порозадавали між тих, що виконували сторожу і челядь, яка прийшла з містечок і сіл, озброїли в рискалі, гаки та обсмалені дрючки. Численні ті селяни, спосібні більше до оборони ніж до зброї, а всіх їх наверх бували без грошей, не давали їсти, тому вони втікали, щоб шукати щось зїсти. Щоб перешкодити вивтіканню, управа міста настановила провіянтових. Ті провіянтові порозбивали комори тих громадян, які повтікали, з муки пекли хліб у полевих печах і варили страву з круп, ярини та роздавали між цих вояовничих дармоїдів, хлібом, як-так при обовязку їх держали.

Місто бачило, що не зможе довго боронитися. Всі церкви стояли отвором день і ніч, заповнені богослужби перед усіми престолами. Дзвонити в дзвони було заборонено.

Польща мусила замиритися з Туреччиною: відступила Туреччині Поділля й обіцяла платити данину. Обіцяла вивести польське військо з України, які не належать до неї. Угоду цю заключила Польща в Бучачі 7. жовтня 1672 р.

Докторат.

Панна Ірина вернулася зо студій у Львові додому. Вертається вже по трьох семестрах як жінка одного лікаря.

— Ірусю, — каже її приятелька, — я присягнула би, що ти поїхала до Львова зробити докторат.

— Дійсно, — відповідає Ірина, — я ніколи не думала, що це так швидко скоїться.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

У Карнеґі, Па., помер 2. червня 1939.

МИХАЙЛ ПОПВЧАК,

член Тов. Січ, від. 136. У. Н. Союзу.

Родився в селі Бодпарка, повіт Горлиці. До У. Н. Союзу вступив 1921. року. Мав при смерті 61 років.

Похорон відбувся в неділю, 4. червня, з дому жалоби, 219 Jane St., Carnegie, Pa., до церкви св. Петра і Павла. Тов. Січ узяло гремільну участь у похороні.

Василь Котко, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СТ. ЛУІС, МО. Піврічні збори жіночого Тов. Любов, від. 373., відбудуться в неділю, 11. червня, в годині 2:30 пополудні, в У. Н. Домі, 1523 Гікори вул. Проситься членкиь прийти на означений час, бо маємо важні справи до вирішення. І приведіть нових членкиь, щоби вписати до У. Н. Союзу. Не прийшла на зборах членкиня заплатить кару 50 ц. урядниця 1 дол. — А. Громоцька, секр.

ІСТ СТ. ЛУІС, ІЛЛ. Піврічні збори Тов. Запорозька Січ, від. 284., відбудуться в неділю, 11. червня, точно в год. 2. пополудні, в гали У. Н. Дому, 1020 Норт 9. вул. Кожний член повинен явитись начас, бо буде пару важних справ до полагодження, а передовсім справа пікніку. — Д. Іващук, гол.; М. Маган, мол., кас.; І. Тимкович, писар.

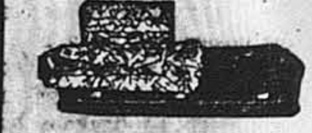
ГАМТРАМК, МІШ. Місячні збори Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94., відбудуться в суботу, 10. червня (June 11, 1939), в годині 7. вечором, в Укр. Хаті, 2240 Грейлинг ул. Маємо багато важних справ до полагодження. Проситься членів прибути начас, щоби можна начас розпочати збори. Також проситься довгуючих членів прийти на збори і вирівняти свої залеглі вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. Проситься родичів, котрі мають дітей, що ще не належать до У. Н. С., а хотіли би належати, привести їх на мітінг, а ми їх дуже радо запишемо до Тов. і до У. Н. Союзу. — М. Шаран.

ДІТРОЙТ, МІШ. Піврічні збори Тов. Запорозька Січ, від. 75., відбудуться в неділю, 11. червня, в 1. годині пополудні, в У. Н. Домі при Мартин ул. нагорі. Проситься членів конечно прийти начас тому, що тепер зачалися пікніки й дехто захоче виїхати до лісу на свіже повітря і забавитись. На цім мітінгу почуєте багато важних справ, а контрольна комісія здасть справоздання і розкаже багато нового. Напоминається довгуючих членів, щоби старались поплатити свої залеглі довги, бо в противнім разі мусимо будуть суспендовані. Ті, що мають жінки й діти, що не є членами У. Н. Союзу, нехай постараються вписати їх на цих зборах. Тепер літо й розмаїті випадки трапляються як з молодю, так і зо старшими. Дивіться, щоби потім не було запізно! — В. Тарас, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. Надзвичайні організаційні наради Тов. Згода, від. 20., відбудуться в неділю, 11. червня, в Українській Хаті на Grayling ул., точно в 9. годині рано. Проситься всіх членів прибути на наради, бо є важні справи до рішення. — Д. Білик, предс.; Н. Тріщ, рек. секр.

ГЕРКІМЕР, Н. Й. Піврічні збори Тов. Запорозька Січ, від. 192., відбудуться в пятницю, 9. червня, в годині 7:30 вечір, в У. Н. Домі. Проситься всіх членів місцевих і позамісцевих прибути. Проситься контрольорів заглянути до книг і здати звіт. — К. Довганюк, предс.; М. Суханчик, кас.; М. Політило, секр.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО. (130)

Приглянувшись ближче, що це за „армія" до них підступає, атарці перестали лякатись, а зачали сміятись. Малпи, що посувалися вперед, зупиняючись що хвилі, щоб дістати новий приказ Тарзана, виглядали справді кумедно. Атарські вояки, вишколені і в шеломах, почували до них погорду. Автім, як вони могли видряпатися на високий мур?

Та скоро їх сміх перемінивсь у здивування, а далі в черговий страх. Ці, на перший вид незручні і дурні сотворіння, були здатні до таких речей, до яких не був здатний чоловік. Тарзан звелів їм уставитися в парі, вхопитись за передні лапи, а далі, поставивши на їх лапи чоловіка, звелів їм з цілої сили підкинути його в повітря. В той спосіб сектярі діставались на мур.

Перемігши сторожів, вони поскакували вниз і там продовжали боротьбу. За сектярами Чона подавсь у боротьбу і Тарзан. Далі поскакали і малпи. Малпи, не звертаючи уваги на небезпеку, почувались дуже радісно. Внизу вивязалася жахлива боротьба. Сектярі, малпи, а передівсім Тарзан, боролись мов льви. Та атарці почали їх перемагати числом.

Нагло на бальконі виступила королева Атка. Побачивши цілу сцену, вона видала з себе крик заохоти: „Хто візьме Тарзана, той дістане таку нагороду, якої сам зажадає!" Заохочені тим атарці подались у напрямку Тарзана з надією заслужити нагороду. Атка була певна перемоги своїх вояків. Їй здавалося, що Тарзан уже локонаний. Та це видно було передчасне.

Совєтські діти.

По колишньому Хрещатику в Києві служниця веде за руку невеличкого гарненького хлопчика. Назустріч іде старенька бабуня; захоплена красою хлопчика, говорить: „Яке гарне дитятко, чий ти? Хто є твій тато?

Відповідає хлопчина:

— Ще не відомо; завтра властиво має відбутися суд.